

Vad är normalt? Ordet norm kommer från latinets *normalis*, som betyder vinkelrät. Normen är en regel som används för att få saker och ting vinkelräta igen. Canguilhem menade att normaliteten bestämdes av tre faktorer. Dessa var fysiologin, klinisk erfarenhet och den sociala miljön. En avvikelse behöver inte vara sjuklig, påstod Canguilhem framsynt. I begreppet sjuklig (patologisk) ligger ett lidande (»pathos«), vilket innebär en svaghet, smärta eller kraftlöshet – en känsla av inskränkta livsmöjligheter. Men det ovanliga och avvikande är inte nödvändigtvis sjukt. Och det vanliga betyder inte automatiskt friskhet.

Mänsklig variation säger ingenting i sig om sjukliga processer, var en av Canguilhems tankar. Avvikelsen berättar främst om mänsklig mångfald och mångtydighet. Biologisk normalitet kan inte en gång för alla läsas fast. Den är dynamisk och föränderlig. Det är föga förvånande att Canguilhem blev en av inspiratörerna för den berömde idéhistorikern Michel Foucault. Många av Canguilhems tankar kan vi återfinna i Foucaults banbrytande böcker.

Canguilhem insåg också den betydande skillnaden mellan medicinsk praktik och medicinsk vetenskap. I vårdpraktiken berättar patienten om sina symtom för läkaren för att få hjälp med tolkningen. Patienten är ett subjekt som accepterar att bli objekt för denna bedömning. Läkaren å sin sida accepterar att patienten betraktar honom eller henne som uttolkare. Varför? Jo, därför att patienten önskar att bli frisk eller åtminstone få lindring. Detta är skillnaden mellan medicin och biologi. I medicinen har tolkningsobjektet en medvetenhet av samma slag som tolkaren själv. Det handlar om ett mellanmänskligt möte.

Kanske kan man som sammanfattning säga att fransk medicinfilosofi med Georges Canguilhem som exempel haft en dubbel uppgift eller varit riktad åt två håll. Dels har den vänt sig mot en alltför entydig vetenskaplig rationalism, dels har den riktat udden mot en konturlös irrationalism som gränsar till charlataneriet. Det är mellan dessa ytterligheter som den medicinska praktiken utspelar sig.

REFERENSER

- Canguilhem, G. *Ideology and rationality in the history of life sciences*. Cambridge, Massachusetts/London: The MIT Press; 1988.
- Caponi, S. Georges Canguilhem and the epistemological status of the concept of health (engl summary). *Hist Cienc Saude Manguinhos* 1997;4(2):287-307.
- Cuzzani, P de. Å lese medisinen: normalitet og patologi i den franske medisinfilosofi. Oslo: Spartacus; 2003. p. 219. (Topos; nr 7)
- Spicker, SF. An introduction to the medical epistemology of Georges Canguilhem: moving beyond Michel Foucault. *J Med Philos* 1987;12(4):397-411.

Carl-Magnus Stolt

professor i humanistisk medicin, LIME/Centrum för bioetik, Karolinska institutet, gästprofessor vid institutionen för vårdvetenskap, Högskolan, Borås, överläkare vid Södra Älvsborgs sjukhus, Borås

Ett hem utöver det vanliga

Märkliga saker kan inträffa på Hållpunkten, mottagningen för hemlösa. Auktionstidningen – auktionens tidning om konst och antikviteter – damp ned i de hemlösas brevlåda. På 40 glansiga sidor kan man botanisera bland höstens utrop. »En auktionshöst med många spännande nyheter« utropar auktionens VD entusiastiskt. Här kan man hitta en högklassig Hauptsekretär, en del intressant ryskt silver från tidigt 1800-tal, en hyfsad Chagall samt Ernst Billgren förstås. Och en hel del annat lullull som kan plattsa i den nyrenoverade vindsvåningen på Narvavägen.

En av mina patienter, Roffe, stod nära en Hauptbyrå en gång. Det var vid ett misslyckat inbrottsförsök i ungdomen. Då var han pigg och rask, nu har han lagt av med sånt. Balansen är för dålig och konditionen usel. Dessutom har levern pajat. Pekka däremot är en klar kännare av livets goda. Innan alkoholen tog över helt hade Pekka ett rejält bibliotek och hade koll på både preraphaeliter och fauvister. Men det var då det. Stilkänslan har han dock kvar. Han vägrar att halsa direkt ur Marinellan. Pekka har alltid ett vinglas i trunken.

Ann-Sofie har inte koll på något längre. Hon är fast i sitt amfetamin, stundom psykotisk, och hennes värld ligger nog längre från Auktionsverket än någon kan komma. Roffe, Pekka och Ann-Sofie skulle nog kunna tänka sig att bo utan Carl Kyhlberg och Ola Billgren. Dom är mer intresserade av att överhuvudtaget ha någonstans att bo.

När drogen drar och tillvaron blir så kaotisk att till och med lågtröskelboendet blir för krävande, då återstår bara att sova under den himmel där inga Chagall-änglar svävar.

I Auktionstidningen kan man läsa om »En spadviftares bekännelser« (man viftar med spadar när man lägger sitt bud), om budgivarens ångest när favoritobjektet närmar sig och om kindpussarnas betydelse. Samt om mäklarfirman »Lagerlings«, som erbjuder »hem över det vanliga«, bl a en femrummare på Djurgården på femhundra kvadrat, inomhuspool med jet och SPA, avancerat säkerhetssystem och brygga.

Pekka bor på en nattöppen toalett. Roffe vinglar nog in på ett härbärge i natt. Var Ann-Sofie ska sova är mer osäkert. Det brukar alltid dyka upp någon man som vill ta hand om Ann-Sofie.

(Alla namn är fingerade.)

Rolf Byström

läkare vid Hållpunkten, läkarmottagning för hemlösa, Stockholm

BOENDE I DIGNITY VILLAGE.

Dignity Village är en tältby byggd av hemlösa i Portland, Oregon, USA.

Foto: IBL bildbyrå